

## Три оповідання

### Куранти б'ють, або 8 — це 4

Найнелюдяніший винахід людини — годинник.  
Наче ми й без нього не знаємо, яким швидкоплинним є час!  
Не пам'ятаю, хто сказав, але влучив як у око, — якщо замислитися, найзловісніший звук — це цокання годинника...

Але! Тисячоліттями — задовго до Різдва Христового — люди із садомазохістською затягістю тільки те й робили, що винаходили годинники.  
Пісочні — ну, ті бодай не цокають.  
Сонячні — на щастя, теж не цокають.  
Водяні — клеписдри. Ті не цокали, але вже могли видавати якісь звуки: дзюрчання, капання крапель.

І, зрештою, механічні. Ті, що цокають!  
Німецьке місто без веж — не місто. А вежа без годинника — не вежа. А годинник без бою — не годинник! А винятки лише підтверджують правило.  
Танштайн, що розташований у Баварії біля кордону з Чехією, куди нас занесла підла путінська війна проти України, — село маленьке. Але церкву, а отже, й вежу з годинником та боєм має.

І кожні чверть години цей годинник дзвонить: чверть години — один удар, пів години — два, три чверті — три, повна година — чотири.

Та чотири удари — це ще не все! Годинник має віддзвонити ще й час, що настав. Одна година дня (або ночі) — один удар. Десята година — десять ударів. Таким чином, наприклад, о четвертій ранку (або дня) лунає вісім ударів: чотири — сповіщають, що минула чергова повна година, а ще чотири — вказують на поточний час. П'ятнадцять ударів — це одинадцята година. І тільки північ та полудень обходяться лише чотирма ударами. Повна година завершилася, але далі дзвонити нема про що: нуль годин.

Ні, хочете чи ні, а до цього ще треба звикнути! Бо як воно буває: ідеш собі вулицею, ні про що таке не думаєш, аж раптом у тебе над головою — БАМ!!! Так можна з незвички й заїкою стати!..

Але німцям, як виявляється, і цього замало!

О шостій ранку, відбивши належний час, годинник влаштовує передзвін ще на добру хвилину. Радійте, селяни, новий день настав! Ура! Усім підйом! Ні, це не друкарська помилка! УСІМ — а не о сьомій. О сьомій встає лише лінивий. Тому о шостій — підйом для всіх.

А передзвін о дев'ятій вечора — це загальний відбій: час спати, теж усім.

Дякувати Богу, хоч опівночі передзвону немає. А може, варто було б? Привід же є: як-не-як, нова доба настала...

І раптом однієї ночі годинник на церковній вежі зупинився...

Не було ані восьми ударів, ані дев'яти, ані передзвону о шостій ранку...

І час у селі теж зупинився.

В усьому світі він продовжував іти, а Танштайн випав із усесвітнього потоку...

Втім, ні, не зовсім, звичайно! Адже сьогодні кожен має ще й індивідуальний час: наручні годинники, смартфони, які давно замінили кишенькові годинники, що колись, за незапам'ятних часів, були і рідкістю, і розкішшю.

Сьогодні годинники висять удома на стіні, є на столі чи на полиці.

І всі, кому треба було зрання їхати на роботу — кому до Нойнбурга чи Реца, кому до Швандорфа, а кому, можливо, й ще далі — до Регенсбурга, — усе одно прокинулися вчасно. Ледь чутно грюкали дверцята автовок, ледь чутно починали буркотіти мотори...

У другій половині дня годинник на церковній вежі полагодили.

І він задзвонив знову!

І здавалося, що від радості ще гучніше, ніж раніше! І Танштайн знову повернувся в потік усесвітнього часу!

І отут виявилось, що весь той час, поки годинник стояв, селу бракувало саме цього — бою курантів на церковній вежі.

червень 2022

### Мовне питаннячко

- Казав же йому: не пиши готською!
- Але це ж він: мене й готською читатимуть!
- Це я йому теж казав: від скромності ти не помреш.
- А він і не від скромності помер.
- Іще б! Пити діжками!
- Але ж це в нього така філософія була! Яка література без цього!
- Філософ, хай йому грець! А нам тепер що з цим робити? Ти готську розумієш?
- Ні.
- І я ні. Та й що робити?
- А чого питаєш? Зверху вже сказали: видавати. Треба видати — живий класик.
- Вже не живий.
- Тим більше.
- Але чому наше видавництво?!
- Розкручене. Престижне...
- А ми його зараз розоримо...
- Хіба їм не однаково? Ну загине видавництво — інші знайдуться.
- Так... Охочі дупу лизати завжди знайдуться...
- Та не впадай до відчаю. Ми це все одно вміємо краще.
- Дупу лизати?
- Тіпун тобі на язик. Книжки видавати!
- Гаразд. Видамо. А що далі? Хто цю книжку купить?
- Вигадаємо що-небудь.
- Наприклад?
- Почекай. Про книжку потім. Спочатку про інше. Що на першому місці? Реклама! А ми таку рекламу зробимо!.. Уяви собі: наш найголовніший! Відео для телебачення. Тримає книжку, гортає, робить щасливий вигляд і на полицю ставить.
- А він що, готську розуміє?
- Не сміши мене! Він і рідної не розуміє! Щоб погортати та на полицю покласти, мову знати не потрібно.
- А полиця в нього є?
- Задля такої справи подаруємо. Та ще багато-багато наших книжок поставимо. Теж реклама! Хто побачить — обов'язково й цю книжку купить.
- То ти пропонуєш видати її у двох примірниках?
- Непогано б. На двох примірниках не розоримося. Але... Навару не буде. Та й ТАМ не схвалять...
- Ну й що далі?
- А далі — книжка. Потрібно, щоб вона як цяцька виглядала. Щоб хотілося погортати. По-перше — обкладинка! Яскрава, приваблива — і його ім'я великими літерами!
- Готською?

— Ні! Зрозумілою мовою, нашою!  
— А назва?  
— Теж зрозумілою. Ну, наприклад, щоб не вигадувати, — твори.  
— Гаразд. А далі?  
— А далі, на жаль, все готською.  
— Цікаво, він сам її розумів?  
— А ніхто не відає.  
— То ж, можливо, там і тексту немає — лише літери?  
— А це хто зрозуміє? Хто в нас готську розуміє? Зате уяви собі: хтось купив, приніс додому, на полицю поставив, прийдуть до нього гості, побачать на полиці у вітальні цю книжку... Та ще готською!.. З такою повагою будуть на хазяїв дивитися... І собі потім обов'язково куплять!  
— То що? Працюємо?  
— Так! Геть сумніви! Працюємо!  
— Готською?  
Пауза.  
— А ми маємо вибір?

червень 2026

### Парад планет

Парад планет вперше у житті довелося мені спостерігати у Баварії.  
Міг би, як кажуть, і вдома. Але вдома — війна...  
А почалося все з Венери.  
Є в мене така шкідлива звичка — ввечері, перед сном, викурити на балконі цигарку.  
І ось одного вечора, коли небо було чисте, підіймаю очі та помічаю на заході якусь яскраву зірку.  
От її я багато разів бачив і вдома. Ворота мого гаража дивляться якраз на захід, і коли я там затримуюся, іноді натрапляю на неї поглядом. І щоразу дивуюся — така яскрава, як вона зветься? Але дорогою додому геть про неї забуваю.  
Але зараз вирішив — треба з'ясувати!  
А як? Шукати в інтернеті мапи зоряного неба? Стривай! Адже кожний пошуковик має зараз штучний інтелект!  
Гаразд, у нього і запитав.  
— Це Венера, — відповідає ШІ.  
— Та ні, — не повірив я. — Венера занадто близько від сонця! А ця зірка стоїть високо, добрі тридцять градусів над обрієм.  
— Тридцять градусів для Венери — не межа, — заперечує ШІ. І на додачу розповідає за власною ініціативою, що у липні відбудеться парад планет: Меркурій, Венера й Юпітер стануть на одній лінії. А згодом до них приєднається ще й новонароджений Місяць.  
Оце було цікаво.  
І справді — у середині липня поруч з Венерою з'явився Юпітер.  
Але Меркурія я не побачив. Мабуть, він вже сховався за грядою пагорбів по той бік річки.  
Але й без нього видовище було цікавим.  
І отут, не знаю, за якою асоціацією, раптом прийшли на думку вірші Володіна:  
«А что природа делает без нас?  
Кому тогда блистает снежный наст?  
Кого пугает оголтелый гром?  
Кого кромешно угнетает туча?  
Зачем воде качать пустой паром  
И падают для чего звезде падучей?..  
Ни для кого? На всякий случай?..»

Цілком антропоцентричні вірші. Але у підтексті не менш сумні від цього. Вони лише здаються оптимістичними.

Та водночас почав вимальовуватися переклад українською:

«Ну як природа житиме без нас?

Кому тоді засяє сніжний наст?

Кого злякає навіжений грім?

Кого крізь морок приголомшить хмара?..»

Ще сумніший переклад, ніж вірші Володіна...

Трагічний...

Тому що «без нас»...

І я уявив собі.

Ядерна зима закінчилася. Небо знову чисте. Знову сяють казкові світанки й чарівні вечори. Знову планети шикуються до параду. І сиплються з небес падучі зірки. І горять полярні сяйва. Ще яскравіші, ніж раніше. І на землі лежить, можливо, сніжний наст. Але, напевно, брудний та радіоактивний...

Ну як природа житиме без нас?

А так.

Як жила до нас, при нас і житиме після нас...

Житиме. І демонструватиме свої казкові дива. Їй, природі, не все одно?

Не для кого... На всяк випадок.

З того часу, виходячи ввечері на балкон, насамперед дивлюся на Венеру.

На місце?

То, мабуть, надія ще є?..

липень 2026